

MOHAMED ALI Haniffa¹
ZULHILMI Paidi
NOR AZLAH SHAM Rambely
Universiti Utara Malaysia

SURVIVAL ORANG MELAYU DI JOHOR BERIKUTAN KEKEJAMAN KOMUNIS, 1945

THE SURVIVAL OF THE MALAY IN JOHOR DUE TO COMMUNIST ATROCITY, 1945

Artikel ini mengemukakan mengenai survival orang Melayu di Johor berikutan kekejaman komunis di Tanah Melayu. Pemerintahan tentera Jepun di Tanah Melayu memberikan ruang kepada komunis melakukan kezaliman khususnya ketika proses melegitimasi kuasa mereka. Orang Melayu yang dizalimi oleh komunis mula bergantung kepada ulama, pemimpin agama dan tempatan serta memantapkan jihad dan sabilillah. Survival orang Melayu di Mukim VII dan IV, Batu Pahat, Johor memberikan inspirasi kepada masyarakat Melayu di seluruh tanah air bagi mempertahankan nyawa, bangsa dan agama. Kajian ini menggunakan sumber lisan dan kaedah penyelidikan kepustakaan, melibatkan dokumen dan fail. Hasil kajian mendapati bahawa perjuangan orang Melayu menentang komunis mencetuskan nasionalisme dan lebih bersifat untuk membebaskan tanahair.

Kata kunci: *Komunis, Bintang Tiga, Ulama, Jihad, Sabilillah, Nasionalisme*

This article presents on the survival of the Malay in Johor following the communist atrocities in Malaya. The Japanese occupation in Malaya had opened a space to the communist's cruelty, especially in the process of legitimizing its power. The Malays who were oppressed by the communist began to rely on scholars, religious leaders and local public figures and manifested jihad and sabilillah. Malays survival in Mukim IV and VII, Batu Pahat, Johor had provided an inspiration to the Malays nationwide in defending their lives, race and religion. This study is using oral resources and research literature methods involving documents and files. The results showed that the Malays struggle against the communist had sparked nationalism and it was to free their motherland.

Keywords: *Communist, Three Stars Army, Religious Leaders, Jihad, Sabilillah, Nationalism*

Pengenalan

Kekosongan kuasa berikutan pengunduran tentera Jepun memberikan ruang kepada komunis untuk melakukan kezaliman terhadap penduduk di Tanah Melayu. Walaupun terdapat ramai orang Cina yang dizalimi oleh komunis namun orang Melayu menjadi mangsa kekejaman berikutan prasangka yang dicetuskan ketika pendudukan Jepun di Tanah Melayu. Kezaliman komunis berlaku di serata Tanah Melayu seperti di Sungai Manik, Batu Kikir, Batu Malim dan Bekor. Johor mengalami ketegangan hubungan kaum yang pertama sebelum pengunduran tentera Jepun. Bagi masyarakat tempatan di Batu Pahat, Johor, mereka sudah sinonim dengan panggilan askar 'Ketumbu Gila' yang merujuk kepada komunis. Komunis melakukan kekejaman seperti menceroahi kesucian Islam, melakukan penghinaan ke atas Islam dan membunuh orang Melayu. Komunis membunuh ramai orang Melayu terutamanya dalam kalangan ulama, pemimpin agama, pemimpin tempatan, guru dan juga pasukan keselamatan. Maruah orang Islam juga dihina dengan memperkosa wanita Melayu di kawasan kampung. Dalam mempertahankan maruah bangsa, agama menjadi faktor semerta yang menyebabkan berlakunya kebangkitan orang Melayu. Kesepakatan orang Melayu menentang komunis disebabkan oleh kekejaman yang telah mendorong semangat keislaman mereka yang lebih besar. Hal yang demikian ini meningkatkan semangat kebangsaan, dan membangkitkan kebencian kepada komunisme serta keazaman mereka untuk menghalang komunis daripada menguasai tanah air.

Kezaliman Komunis Di Johor

Pendudukan Jepun di Tanah Melayu telah menjadi faktor semerta berlakunya ketegangan hubungan di antara orang Melayu dan Cina. Layanan yang berbeza mengikut kaum menyebabkan timbulnya prasangka. Fahaman komunis yang tidak mempercayai Tuhan menyebabkan orang Melayu yang pada awalnya memberikan sokongan beralih arah dan tidak mahu terpengaruh dengan propaganda komunis. Kezaliman Bintang Tiga yang mengambil alih pemerintahan selama empat belas hari menjadi antara faktor pencetus kepada pergaduhan Melayu-Cina. Komunis berperanan sebagai penyokong kepada perjuangan British khususnya ketika pemerintahan Jepun.² *Malayan People Anti Japanese Army* (MPAJA) keluar dan memaksa penduduk kampung menjadi penyokong dengan mengenakan yuran dan membekalkan bahan makanan. Penghulu dan ketua kampung dipaksa menjadi anggota *Anti Japanese Union* (AJU), dan mereka dipertanggungjawabkan mengumpul cukai daripada penduduk kampung.³

Orang Melayu terpengaruh dengan propaganda komunis pada peringkat awal. Ini kerana mereka termakan janji bahawa akan diberi peluang untuk mentadbir Tanah Melayu selepas perang.⁴ Pada 15 Ogos 1945, berlaku

ketegangan hubungan di antara orang Melayu, Cina dan MPAJA di Sungai Manik berhampiran Teluk Anson. Hal yang demikian ini berlaku apabila MPAJA mahu menguasai kawasan Sungai Manik dan pekan yang berhampiran. Pergaduhan meletus sehingga ketibaan tentera British pada September 1945.⁵ Di Batu Pahat, pergaduhan di antara Melayu-Cina bermula sejak Mac 1945 dan bertambah sengit pada 21 Ogos 1945 selepas MPAJA menguasai kawasan pekan.⁶ Situasi cemas juga turut dialami pada awal Ogos 1945 apabila terdapat berita bahawa gerila komunis akan menguasai kawasan perkampungan. Beberapa hari kemudian MPAJA telah menguasai Balai Polis Kepala Batas, Alor Janggus, Takai dan Simpang Empat di Kedah serta merampas senjata api.⁷ Di Batu Pahat dan Yong Peng, Johor, ramai orang Melayu yang terpaksa bekerjasama dengan komunis. Mereka terpaksa melakukan sedemikian kerana ingin mempertahankan nyawa penduduk kampung yang lain.⁸ Antara tokoh tempatan yang terpaksa mempertahankan kelangsungan hidup orang Melayu ialah Haji Sahran bin Abdul Ghani. Kekejaman komunis terhadap orang Melayu telah menyebabkan beliau terus protes dan tidak memberikan sokongan kepada komunis.⁹

Orang Melayu mula bersatu apabila gerila komunis mengancam institusi politik, kekeluargaan dan berlaku pelanggaran ke atas budaya dan agama Islam.¹⁰ Orang Melayu telah diseksa tanpa perikemanusiaan. Terdapat orang Melayu yang dikurung dalam keranjang babi, diseksa, ditikam dan dikelar serta disepak. Ada juga yang ditanam hidup-hidup dengan kepalanya di atas tanah untuk disepak. Terdapat juga yang dibawa masuk ke dalam hutan tanpa berita.¹¹ Tekanan dan kekejaman yang dilakukan oleh komunis menyebabkan orang Melayu bersatu serta membentuk barisan parang panjang (*parang parties*) bagi mempertahankan diri dan kelangsungan hidup.¹²

Gangguan komunis dalam urusan keagamaan di surau dan masjid menyebabkan orang Melayu hilang kepercayaan terhadap orang Cina keseluruhannya. Peristiwa sebegini berlaku di Batu Pahat, Johor sebelum tentera Jepun menyerah kalah, dan ketika itu umat Islam sedang berpuasa. Tentera Bintang Tiga melarang orang Melayu berkumpul di surau atau masjid untuk menunaikan sembahyang terawih dan beribadat.¹³ Masjid juga dicemari, dan Al-Quran dijadikan sebagai pengesat najis.¹⁴ Masjid dan surau sering kali dijadikan sebagai tempat bermesyuarat komunis.¹⁵

Orang Islam di Batu Pahat, Johor berada dalam keadaan yang amat tertekan dan tidak selamat, khususnya apabila mereka berkumpul secara beramai-ramai di masjid atau surau. Gerila komunis menggunakan kesempatan membunuh orang Islam dengan menembak dan membakar masjid ketika mereka sedang mengerjakan solat Jumaat.¹⁶ Masjid dicemari dengan kejadian menyembelih babi.¹⁵ Ruang masjid digunakan sebagai tempat memasak daging babi dan orang Melayu telah dipaksa untuk menyertai mereka.¹⁸ Hal yang demikian ini menyebabkan masyarakat setempat terganggu untuk melaksanakan ibadat.¹⁹ Orang Melayu di kawasan perkampungan Air Hitam

yang disyaki sebagai tali barut Jepun, dibunuh, dicincang lumat dan diberikan sebagai makanan kepada babi.²⁰

Larangan dan sekatan beribadat membuatkan orang Melayu semakin bersatu. Surau dan masjid dilihat sebagai tempat yang amat strategik bagi orang Islam berkumpul dan merancang strategi yang sesuai menghadapi komunis. Jumlah kekuatan Kuomintang (KMT) dan komunis ketika menentang Jepun dianggarkan seramai 300,000 orang. Manakala jumlah anggota AJU ialah seramai 10,000 ke 12,000 orang.²¹ 95% daripada mereka terdiri daripada orang Cina dan selebihnya orang Melayu serta India.²² Pendudukan Jepun di Tanah Melayu telah memberikan ruang kepada Parti Komunis Malaya (PKM) untuk mengukuhkan kekuasaan mereka semasa dan selepas perang.²³

Kekalahan Jepun menyebabkan MPAJA dengan mudah dapat menguasai Balai Polis Bandar Maharani dan Parit Jawa. MPAJA menawan balai polis tersebut dengan kelengkapan persenjataan yang cukup, dan bilangan tentera seramai tiga buah lori. Gangguan terhadap institusi keagamaan orang Islam dilakukan oleh komunis dengan tujuan untuk melemahkan semangat perjuangan orang Melayu. Oleh yang demikian, surau dan masjid sentiasa penuh bukan sahaja ketika waktu solat berjemaah tetapi juga di waktu lain. Masjid dan surau digunakan dengan sebaik mungkin sebagai tempat berkumpul dan membincangkan survival orang Islam. Walau bagaimanapun, usaha awal orang Melayu ialah dengan berdoa kepada Allah agar mereka sentiasa terpelihara daripada kesusahan.²⁴

Pencerobohan ke atas kesucian agama Islam menjadikan orang Melayu yang menganggotai MPAJA mulai beralih angin setelah melihat tindakan tidak berperikemanusiaan terhadap orang Melayu.²⁵ Hal yang demikian ini juga telah meningkatkan kebencian terhadap komunis. Kebencian ini juga beralih kepada semua komuniti Cina yang terpengaruh dengan propaganda komunis. Akibatnya ramai di antara orang Melayu yang diseksa oleh komunis di Bakri Batu Enam Bukit Mor.²⁶

Penolakan orang Melayu terhadap propaganda komunis menyebabkan MPAJA menaruh perasaan benci terhadap agama Islam itu sendiri. Oleh yang demikian, MPAJA yang mengambil alih pentadbiran di Batu Pahat menjalankan hukuman ke atas orang yang dianggap bekerjasama dengan Jepun. Mereka menyerang kampung dan membunuh orang Melayu yang dianggap sebagai tali barut Jepun seperti penghulu, polis dan askar Melayu. Pada 10 Jun 1945, MPAJA membunuh Pegawai Daerah Batu Pahat, Ismail Abdullah ketika berunding dengan MPAJA di Benut, Johor. Pada hari Ahad 10 Jun 1945, satu rombongan yang terdiri daripada beberapa orang pegawai kerajaan, diketuai oleh Ismail bin Dato' Abdullah, Pegawai Daerah menerima jemputan untuk menghadiri perjumpaan di Sekolah Cina Benut yang dianjurkan oleh penduduk tempatan. Rombongan telah bertolak dari Batu Pahat pada sebelah pagi. Rombongan ini bertolak selepas singgah sebentar di pekan Senggarang, sebelum meneruskan perjalanan ke Benut. Pada jam 3.00 petang, tersebar

berita yang memeranjatkan iaitu rombongan ini diserang dan dibunuh oleh Bintang Tiga ketika berada di bilik jamuan sekolah.²⁷

Berita pembunuhan itu menyebabkan seorang anggota polis dari Benut meminta bantuan dari Penggaram. Berikutan itu, sepasukan askar Jepun dan polis tiba di tempat kejadian. Mereka menjumpai lima mayat yang terdiri daripada mayat Encik Ismail bin Dato' Abdullah (Pegawai Daerah), Tuan Haji Hasbullah bin Haji Arshad (Kadi Batu Pahat), Dr. S. Woodhull (Pegawai Perubatan), Mr. Sato (Pegawai Perhubungan Jepun) dan seorang lagi yang tidak dikenali. Kelima-lima mayat itu dibawa balik ke Batu Pahat pada waktu Maghrib dan kemudiannya dikebumikan. Bagi meredakan keadaan, pada hari Rabu 13 Jun 1945, Gabenor Johor, Sunakawa datang ke Batu Pahat bagi menyampaikan ucapan takziah dan saguhati kepada waris-waris yang terkorban. Beliau menyampaikan ucapan di hadapan pegawai-pegawai kerajaan bahawa kematian Pegawai Daerah dan pegawai lain adalah satu pengorbanan besar ketika melaksanakan tugas. Beliau juga telah berjanji untuk menangkap dan menghukum pesalah tersebut.²⁸

Orang Melayu hilang kepercayaan terhadap perjuangan MPAJA apabila ramai saudara mara dan penduduk kampung yang dibunuh.²⁹ Orang Melayu yang berusaha mempertahankan nyawa dan keselamatan telah bersatu dan mula menentang MPAJA dengan melakukan serangan di pekan kecil, ladang getah dan kawasan kebun sayur. Serangan ini juga sering kali berakhir dengan pembunuhan, kejadian membakar rumah kediaman dan rompakan. Beberapa buah kawasan perkampungan seperti di Mukim Simpang Kiri, Simpang Kanan, Senggarang, Parit Raja, Seri Mendapat dan Seri Gading adalah kampung yang paling dahsyat menerima tekanan dan kezaliman Bintang Tiga.³⁰ Keengganan orang Melayu bekerjasama menyebabkan komunis mula membunuh pemimpin tempatan dan ulama serta membakar mereka sekeluarga. Terdapat juga orang Melayu yang pergi ke kawasan pekan dan bandar ditangkap dan direbus.³¹ Di Kampung Separap, Batu Pahat, Johor, Tuan Haji Yunus telah diracun oleh orang Melayu yang menjadi tali barut komunis ketika minum di sebuah kedai di Batu Pahat.³²

Pada hari Jumaat, 23 Ogos 1945, jam 8.00 pagi, penduduk di bandar Penggaram gempar dan terperanjat apabila terdengar sorakan Bintang Tiga. Mereka berbaris dan berarak mengelilingi bandar Penggaram. Sebahagian besar daripada mereka membawa senjata automatik dan senapang yang dikutip daripada Jepun dan British. Saki baki askar Jepun dan anggota polis tidak memberikan tentangan terhadap perarakan Bintang Tiga. Dalam waktu yang singkat, mereka berjaya menawan Balai Polis dan Kelab Batu Pahat dan menaikkan Bendera Merah komunis. Sekolah Cina dan kelab suku kaum Cina yang banyak terdapat di Batu Pahat juga mengibarkan bendera merah komunis. Kelab Batu Pahat dijadikan sebagai tempat tahanan sementara sebelum dibawa ke Balai Polis yang dikuasai oleh Bintang Tiga.³³

Terdapat tahanan yang ditoreh badan mereka dengan pisau, kemudian

dicucuh dengan puntung rokok. Sesetengahnya dipaksa minum air sabun. Antara tempat seksaan Bintang Tiga di Batu Pahat ialah di Kelab Cina, Jalan Jenang di sebelah pawagam Odeon. Bangunan perniagaan Cina di Jalan Rahmat dijadikan sebagai markas Bintang Tiga. Antara lokasi lain markas Bintang Tiga di Batu Pahat ialah di Bukit Pasir. Sementara cawangannya terletak di Semerah, Seri Medan, Yong Peng dan Senggarang. Bukit Pasir inilah yang telah menjadi markas di mana ramai penduduk kampung yang dalam perjalanan ke bandar Penggaram diculik dan dibunuh. Terdapat ramai orang Melayu yang ditangkap dan diadili di Mahkamah Tentera Bintang Tiga atau *Kangaroo Court*. Pada kebiasaannya tindakan yang dikenakan adalah tidak munasabah dan hukuman mati menanti pesalah yang diadili di mahkamah tersebut.³⁴

Tindakan balas dendam dan kezaliman komunis semakin berleluasa khususnya terhadap penduduk Mukim Simpang Kiri, Seri Medan. Terdapat satu pasukan kecil Bintang Tiga yang secara bergilir-gilir menunggu penduduk kampung yang datang berhampiran dengan jeti sungai yang terletak bersebelahan dengan Pejabat Kastam.³⁵ Terdapat juga peristiwa yang berlaku di pasar awam bandar Penggaram di mana Bintang Tiga telah menggempur orang ramai yang sedang membeli barangan di pasar. Terdapat orang Melayu yang ditangkap dan diculik. Yahya, seorang mata-mata gelap yang sedang minum di kedai kopi Jalan Engan telah diseret keluar, disiksa dan dibawa ke kem komunis.³⁶ Komunis bersikap prejudis dengan menyatakan bahawa orang Melayu telah bekerjasama dengan Jepun dan menindas komuniti Cina. Oleh yang demikian, orang Melayu menjadi sasaran kekejaman mereka.

Survival Orang Melayu Di Mukim VII Batu Pahat

Pencerobohan ke atas agama Islam menyebabkan orang Melayu mula memikirkan strategi bagi mempertahankan kelangsungan survival bangsa Melayu. Gerakan parang panjang di daerah Batu Pahat bermula di Parit Sri Bandan, Mukim VII. Orang Melayu dan Cina hidup dalam suasana yang harmoni ketika itu. Terdapat lebih dari 3,000 orang Cina yang menetap di Mukim VII di bawah kepimpinan Naib Haji Abdul Talib bin Haji Abdul Samad.³⁷ Berikutan kekalahan Jepun pada penghujung tahun 1945, orang Melayu dikejutkan dengan berita bahawa komunis mahu membunuh pemimpin dan alim ulama. Bagi menyelamatkan nyawa, kebanyakan ulama mula bersembunyi di kawasan kebun selepas selesai menunaikan solat Maghrib.³⁸ Cikgu Jamain, Guru Besar Sekolah Kebangsaan Sri Mendapat telah ditangkap oleh Bintang Tiga di tengah kawasan pasar yang berhampiran dengan Sekolah Kebangsaan Sri Mendapat. Peristiwa ini disaksikan seramai 70 hingga 80 orang Melayu, namun tiada sebarang tindakan yang mampu dilakukan. Cikgu Jamain diikat dalam guni dan ditikam dengan menggunakan bayonet. Guni tersebut diikat dengan batu dan dicampakkan ke dalam sungai. Ramai penduduk kampung yang dibunuh oleh Bintang Tiga dengan melakukan tindakan menggali lubang

terlebih dahulu pada waktu pagi. Antaranya ialah Idu, Raden Berewok di Batu Tiga, Sidik dan Tuan Guru Haji Ahmad.³⁹ Terdapat orang Melayu yang ditangkap pada waktu siang hari dan penduduk kampung yang lain tidak dapat bertindak dan hanya melihat kejadian ini di celah-celah dinding papan yang jarang.⁴⁰

Tindakan membalas dendam komunis menyebabkan banyak rumah orang Melayu dibakar pada waktu malam. Dalam situasi yang meruncing, kebergantungan orang Melayu terhadap pemimpin tempatan dapat dilihat apabila penduduk kampung yang teraniaya telah melarikan diri dan mencari perlindungan di rumah ketua kampung iaitu Naib Haji Abdul Talib bin Haji Abdul Samad. Terdapat juga sebahagian kanak-kanak yang disembunyikan di Masjid Sri Mendapat dengan di kawal oleh penduduk kampung. Hal yang demikian ini berlaku kerana masjid menjadi lokasi strategik bagi komunis untuk melakukan pencerobohan dan serang hendap ke atas orang Melayu. Kawasan rumah Naib Haji Abdul Talib bin Haji Abdul Samad dijadikan sebagai tempat memasak bagi penduduk kampung.⁴¹

Keadaan yang tidak selamat ketika beribadat di Sri Bandan, Mukim VII, menyebabkan beberapa orang yang dianggap sebagai ulama, dan pemimpin agama oleh penduduk setempat memikirkan usaha bagi menyelamatkan nyawa penduduk kampung. Sebagai pemimpin masyarakat di Mukim VII, Naib Haji Abdul Talib bin Haji Abdul Samad mengadakan mesyuarat bagi memikirkan strategi menyelamatkan nyawa penduduk kampung bersama dengan Tuan Haji Sahabudin bin Tahir, Tuan Guru Haji Mokhtar dari Parit Jatoh, Haji Mastor dan beberapa orang pemimpin Melayu yang lain. Mereka mencapai keputusan penting iaitu mempertahankan nyawa, keselamatan, dan agama daripada dicerobohi oleh komunis. Oleh yang demikian, kaum lelaki mula diajar berzikir di Masjid Sri Mendapat. Tambahan pula pada ketika itu, amalan ilmu tarekat sudah berkembang dan dipraktikkan oleh penduduk di Kampung Sri Mendapat. Bagi memantapkan tahap pengamalan ilmu tarekat, zikir secara berkumpulan diamalkan pada setiap hari Selasa, Rabu dan Jumaat.⁴²

Dalam setiap perjumpaan bersama dengan penduduk kampung, agenda bagi mempertahankan nyawa, agama, bangsa dan kampung halaman diperbincangkan. Keadaan penduduk kampung yang tidak selamat dan pembunuhan yang berleluasa menyebabkan Tuan Guru Haji Mokhtar mengeluarkan fatwa syahid bagi yang terkorban. Ini adalah kerana perjuangan mereka adalah kerana Allah SWT. Seramai 80 orang kumpulan wanita Jawa yang tidak pulang ke rumah ditugaskan membaca Yassin. 20 orang kumpulan pemuda pula ditugaskan mengawal kawasan kampung. Kekurangan dari segi persenjataan menyebabkan orang Melayu menggunakan sebarang senjata tajam bagi mempertahankan nyawa. Orang Jawa menggunakan keris, manakala orang Banjar pula menggunakan parang panjang. Bagi memastikan semangat perjuangan kumpulan parang panjang menjadi kental, Tuan Haji Sahabudin bin Tahir menyediakan air penebat atau perangsang dalam tempayan. Manakala

Tuan Guru Haji Mokhtar menyediakan selempang merah dan bendera perang. Air penebat tersebut telah dibacakan zikir di antara 40 hingga 58 jam. Air penebat tersebut dibahagikan kepada pengikut oleh Amirah (Mbah Mera) iaitu adik kepada Naib Haji Abdul Talib bin Haji Abdul Samad.⁴³ Bagi menyuntik dan meningkatkan semangat perjuangan kumpulan parang panjang Kampung Sri Mendapat, cerita mengenai perjuangan Rasulullah SAW, dan juga cerita hikayat peperangan seperti Amir Hamzah disampaikan pada waktu malam.⁴⁴

Berita mengenai kekuatan dan strategi kumpulan parang panjang Kampung Sri Mendapat telah diketahui oleh komunis. Kumpulan orang Melayu dari serata kampung di Mukim VII berkumpul di rumah Naib Haji Abdul Talib bin Haji Abdul Samad. Kumpulan parang panjang membuat keputusan untuk menyerang komunis pada hari Jumaat iaitu sehari lebih awal daripada tarikh serangan yang telah diatur oleh komunis. Tindakan ini mengejutkan komunis yang masih belum bersedia. Kumpulan parang panjang seramai 200 hingga ke 300 orang telah diatur oleh Haji Shahlan dan Suraji. Mereka dibahagikan kepada tiga kumpulan. Kumpulan pertama bergerak dari Sri Bandan ke Tanjung Sembrong. Kumpulan kedua bergerak dari Parit Khalid, Parit Tabor dan Seri Gunung. Manakala kumpulan ketiga bergerak dari Sri Bandan ke Olak Batu. Hisham dan Wak Ilam membawa bendera yang ditulis dengan kalimah *Lahilahhillallah Muhammadur Rasulullah*.⁴⁵

Kumpulan parang panjang Kampung Seri Mendapat bertolak selepas menunaikan solat Maghrib. Antara pemimpin tempatan yang turut menyertai kumpulan parang panjang ini ialah Tuan Haji Sahlan, Pak Suraji dan Pak Sahran. Bilangan pengikut sentiasa bertambah apabila terdapat kumpulan orang Melayu yang menunggu dengan bersenjatakan parang panjang di setiap simpang masuk ke kawasan kampung. Dalam serangan tersebut, kumpulan orang Cina yang tinggal di Sri Mendapat, Sri Bandan, Asam Bubuk, Parit Jawa, Parit Benggali, Parit Ahmad dan Parit Tabur dibunuh oleh kumpulan parang panjang yang terdiri daripada 500 hingga ke 600 orang.⁴⁶

Walau bagaimanapun, tidak semua penduduk Melayu yang bersatu pada peringkat awal. Antaranya ialah kumpulan penduduk Kampung Sri Bengkal dan Parit Yob yang tidak mahu menyertai kumpulan parang panjang, walaupun telah dijemput oleh Tuan Haji Shahlan dan Naib Haji Abdul Talib bin Haji Abdul Samad. Keadaan aman ini tidak berkekalan, kerana setelah hampir dua bulan, orang Melayu di Kampung Sri Bengkal telah menerima ancaman komunis. Antara penduduk Kampung Sri Bengkal dan Parit Yob yang dibunuh ialah Tuan Haji Anuar, keluarga Tuan Haji Kadir, Wak Mur dan Miti Arab. Peristiwa ini menyebabkan wakil penduduk iaitu Tuan Haji Darmo dan tiga orang rakannya datang meminta bantuan daripada Naib Haji Abdul Talib bin Haji Abdul Samad. Sifat kepimpinan Naib Haji Abdul Talib bin Haji Abdul Samad terserlah apabila kumpulan parang panjang yang diketuai olehnya telah membantu penduduk di Kampung Sri Bengkal dalam pertempuran di Parit Yaani. Walau bagaimanapun, atas perikemanusiaan, ketika serangan orang

Melayu di Sri Bandan, terdapat juga anak orang Cina yang tidak dibunuh. Ramai dari mereka kemudiannya telah dijadikan anak angkat oleh orang Melayu.⁴⁷ Komunis juga terus memporak-perandakan institusi kekeluargaan dan keagamaan orang Melayu. Oleh yang demikian, pencerobohan komunis ke atas kesucian agama Islam berlaku di serata lokasi. Ramai orang Melayu dari Mukim Simpang Kiri dan Seri Medan yang turut menjadi sasaran pembunuhan komunis.

Komunis juga mengadakan sekatan jalanraya di Bukit Pasir, Hup Choon, Jalan Keluang, Bukit Kelicap dan Tanjung Labuh. Seorang pegawai askar Timbalan Setia Johor (JMF), Leftenan Ismail bin Abd. Kadir telah dibunuh dengan kejam oleh gerila komunis di Bukit Kelicap, Tanjung Labuh. Rakan Leftenan Ismail bin Abd. Kadir dimasukkan ke dalam sangkar babi. Bakul tersebut diseret, dicampak dan dibiarkan sehingga mangsa meninggal dunia. Manakala dua orang adik beradik iaitu Salman bin Daud dan Salmin bin Daud dibunuh oleh komunis di Kampung Laut, Parit Maimon, Mukim IV. Pembunuhan ini dilakukan sebagai membalas dendam terhadap bapanya yang menjadi anggota polis di Muar.⁴⁸

Kumpulan Parang Panjang di Mukim IV, Batu Pahat

Kekejaman komunis terhadap penduduk kampung di Mukim IV menjadikan pergerakan orang Melayu terbatas. Oleh yang demikian, orang Melayu di Mukim IV mula memikirkan strategi bagi mempertahankan kampung halaman mereka. Fatwa syahid yang telah dikeluarkan oleh ulama tempatan meningkatkan semangat perjuangan mereka. Berita mengenai kejayaan kumpulan parang panjang di Mukim VII memberikan semangat kepada mereka. Melalui gerakan yang diberi nama *Muhammadiyah*, penduduk di Mukim IV bergerak di bawah kepimpinan ketua yang dipanggil kiai.⁴⁹ Empat orang yang dilantik dalam kalangan pemuda iaitu Osman bin Haji Taib, Mohd Ali bin Busu, Ijam bin Ahmad dan Hassan bin Haji Taib menjelajah ke serata masjid dan surau untuk memberi penerangan kepada orang kampung supaya berjuang menegakkan kesucian Islam dan bersatu menghadapi musuh Islam.⁵⁰

Gerakan parang panjang di Mukim Simpang Kiri diketuai oleh Penghulu Mohd Kari bin Mohd Saat, dan dibantu oleh Kiai Ijam dari Kampung Parit Puasa. Mukim IV ialah antara kawasan yang paling dahsyat menerima kesan keganasan dan balas dendam komunis. Hal yang demikian ini berpunca daripada penduduk kampung yang tidak mudah menyerah kalah. Kampung Separap ialah petempatan pertama yang diserang oleh komunis dalam Mukim IV. Dalam usaha mempertahankan kampung halaman, ketua Kampung Separap iaitu Tuan Haji Abu Amar bin Muhibat membentuk pasukan kawalan kampung sehingga akhirnya beliau mati dibunuh oleh komunis. Tuan Haji Buang bin Yunus pula disiksa dengan dipijak perutnya.⁵¹ Ramai daripada penduduk Kampung Separap yang hendak pergi ke bandar ditangkap dan

dibunuh. Terdapat juga di antara mereka yang direbus dalam kawah besar dan diberi sebagai makanan kepada babi.⁵² Seluruh Kampung Parit Yaakob musnah akibat dibakar oleh komunis. Terdapat juga wanita yang disula dan dipamerkan di tepi jalan sebagai tanda amaran kepada penduduk Melayu yang enggan bekerjasama.⁵³

Keadaan yang sama juga berlaku di Kampung Parit Haji Abdul Hadi. Ramai di antara penduduk Kampung Parit Haji Abdul Hadi dibunuh, dan isteri kepada Naib Parit Haji Abdul Hadi disula.⁵⁴ Tuan Haji Marzuki yang pergi ke pekan Batu Pahat untuk menjual hasil tanaman bersama rakannya ditahan selama empat hari. Beliau diberikan minun air sabun, manakala rakannya mati akibat dimasukkan ke dalam minyak panas. Tuan Haji Marzuki berjaya melepaskan diri dan pulang semula ke kampung. Walau bagaimanapun, komunis tidak berjaya masuk ke Kampung Parit Maimun, sebaliknya Kiai Salleh bin Abdul Karim yang membantu penduduk di luar seperti di Semerah dan Sri Medan.⁵⁵

Pertemuan sulit Persatuan *Muhammadiyah* diadakan dan dihadiri oleh Tuan Haji Othman bin Haji Taib, adiknya Hassan Haji Taib, Penghulu Kari bin Mohd Saat, Mohd Ali bin Busu, Tuan Haji Aziz, Tuan Haji Rafii, Tuan Haji Kadri dan ramai lagi.⁵⁶ Perbincangan adalah untuk mencari seorang ketua yang boleh memimpin dan mengetuai perjuangan orang Melayu bagi menggantikan Panglima Ijam bin Ahmad yang gagal dalam pertempuran.⁵⁷ Dalam perjumpaan tersebut, nama Kiai Salleh bin Abdul Karim dicadangkan oleh Tuan Haji Kadri. Kiai Salleh bin Abdul Karim dicadangkan berdasarkan kepada ilmu, kebolehan dan kekuatannya yang luar biasa.⁵⁸ Beliau menerima tanggungjawab yang diberikan oleh orang Melayu ketika itu, walaupun terdapat daripada mereka yang sangsi mengenai keupayaannya.⁵⁹

Dalam membantu kumpulan parang panjang di Mukim IV, Kiai Salleh bin Abdul Karim dikatakan mendapat alamat dalam mimpi. Menurut Tuan Haji Yusuf bin Haji Salleh, bapanya sering kali membantu penduduk kampung dengan mencabut pokok besar untuk dibuat titi.⁶⁰ Beliau mempunyai kelebihan membengkokkan besi dengan menggunakan kedua-dua belah tangan.⁶¹ Pada bulan Jun hingga Julai 1945, Kiai Salleh bin Abdul Karim dikatakan membentuk kumpulan parang panjang yang mengandungi barisan kepimpinan bagi setiap kawasan yang meliputi seluruh negeri Johor. Kumpulan parang panjang yang dibentuk ini mempunyai tiga tujuan iaitu mempertahankan kehormatan agama Islam dan tempat-tempat ibadat yang telah dicemari oleh komunis. Di samping itu, untuk menentang dan memusnahkan segala kezaliman yang dilakukan oleh komunis, dan mempertahankan maruah bangsa, hak serta harta orang Islam.⁶² Menjelang bulan Ogos dan September 1945, Gerakan *Muhammadiyah* dan ajaran ilmu kebal Kiai Salleh bin Abdul Karim mula tersebar luas ke seluruh negeri Johor. Antara pusat pengajian ilmu kebal yang terkenal ketika itu ialah Masjid Pasir Pelangi di bawah naungan Kiai Haji Fadhil al-Banteni dan anaknya Haji Hamid bin Fadhil. Haji Hamid bin Fadhil membantu menyebarkan ilmu yang

dipelajari sehingga ke Benut dan Kluang.⁶³

Terdapat juga amalan minum air penebat dan perangsang yang bertujuan menaikkan semangat perjuangan seperti di Mukim VII. Amalan ini disertai pula dengan penggunaan selempang merah.⁶⁴Selempang merah digunakan bagi meningkatkan semangat perjuangan.⁶⁵Selempang merah di Mukim IV mempunyai kelebaran di antara 5 hingga 10 sentimeter dan tidak ditulis dengan kalimah Al-Quran di atasnya.⁶⁶ Terdapat juga kain selempang merah yang dijahit dan yang tidak berjahit di bahagian kiri dan kanan.⁶⁷ Di Batu Pahat Johor, selempang merah dan air perangsang hanya boleh disediakan oleh Kiai Salleh bin Abdul Karim sahaja.⁶⁸

Kiai Salleh bin Abdul Karim mendapat alamat untuk mengumpulkan ayat Al-Quran yang diperoleh oleh beliau dalam mimpi. Kesemua amalan ayat yang digunakan oleh Kiai Salleh bin Abdul Karim diberikan oleh isterinya yang bernama Basariah.⁶⁹ Ayat ini mula diajarkan kepada mereka yang bersembahyang di Surau Kampung Parit Maimun.⁷⁰ Sejak itu, boleh dikatakan ramai daripada penduduk kampung yang mempelajari dan mengamalkan ayat Al-Quran yang diberikan sebagai langkah awal menghadapi tindakan zalim komunis.⁷¹ Tindakan pertama yang dilakukan oleh Kiai Salleh bin Abdul Karim ialah mengarahkan agar seluruh anak muda yang tidak gentar berkumpul di Masjid Parit Sulong dengan membawa sebarang senjata tajam sendiri. Kejayaan pertama beliau sebagai seorang pemimpin dapat dilihat apabila berjaya menyatukan orang Melayu yang terdiri daripada pelbagai suku bangsa. Ketika itu, pusat bagi kumpulan parang panjang Kiai Salleh bin Abdul Karim terletak di Parit Maimun.⁷²

Perkara utama yang diberikan penekanan dalam usaha menjana kekuatan dalaman ahli kumpulan parang panjang ialah amalan membaca Surah Yassin sebanyak 40 kali dan membaca Ayat Empat.⁷³ Pada peringkat awal, hanya terdapat seramai 38 orang pemuda yang sanggup menawarkan diri untuk menyertai perjuangan *sabilillah* ini. Selepas selesai membaca Surah Yassin, Kiai Salleh bin Abdul Karim mengambil sebuah tempayan yang sederhana besarnya dan mengandungi air serta meletakkannya di tengah kumpulan pemuda yang sedang membaca Yassin. Beliau duduk bersila dan membaca ayat Al-Quran serta menghembusnya ke dalam tempayan. Sejak hari itu Kiai Salleh bin Abdul Karim menerima pelbagai gelaran seperti Guru Salleh, Cikgu Salleh, Panglima Salleh, Penghulu Salleh dan Kiai Salleh.⁷⁴ Gelaran kiai diberi berdasarkan kepada tahap ilmu dan kepimpinan yang dimiliki olehnya.⁷⁵ Suatu perkara yang menarik dan diperkatakan oleh Kiai Salleh bin Abdul Karim ialah "orang Melayu tidak akan bertindak ke atas orang Cina sekiranya orang Cina tidak mengganggu-gugat orang Melayu".⁷⁶

Kezaliman komunis telah menyebabkan keanggotaan kumpulan parang panjang bertambah ramai. Kumpulan yang pada peringkat awal dibarisi oleh pemuda kampung mula dianggotai oleh semua golongan lelaki kecuali kanak-kanak. Amalan Ayat Empat mula diberikan kepada semua pengikut

Kiai Salleh bin Abdul Karim. Beliau juga banyak menurunkan ilmu kepada dua orang pembantunya iaitu Haji Fadhil dan Haji Adnan dari Pasir Pelangi.⁷⁷ Masjid dijadikan sebagai tempat berkumpul bagi kumpulan parang panjang untuk mendalami ilmu yang dibawa oleh Kiai Salleh bin Abdul Karim. Ancaman komunis yang berleluasa di negeri Johor menyebabkan Kiai Salleh bin Abdul Karim membahagikan kumpulan parang panjang kepada beberapa pasukan. Ketua yang dilantik diberikan kebenaran untuk menubuhkan cawangan kecil bagi memperkuatkan organisasi di peringkat tempatan. Mereka juga digalakkan untuk menggunakan sebarang senjata tajam yang dimiliki seperti parang panjang, lembing, keris, tombak, sundang, pedang, senapang patah dan lain-lain lagi.⁷⁸

Selepas kumpulan parang panjang di bawah kepimpinan Kiai Salleh bin Abdul Karim mempersiapkan diri dengan amalan batin, misi yang pertama ialah bertolak ke Kangkar Senangar, Parit Sulung, pada waktu subuh dengan bersenjatakan pedang dan parang panjang. Dua orang pengikut Kiai Salleh bin Abdul Karim telah tercedera kerana melanggar pantang larang dalam serangan ini. Antaranya ialah Kamisan bin Asari yang cedera di bahagian tangan akibat terkena peluru.⁷⁹ Manakala kumpulan yang diketuai oleh Kiai Salleh bin Abdul Karim berjaya menewaskan komunis di Kangkar Senangar, Parit Sulung dalam serangan pertama ini.⁸⁰

Kejayaan pertama ini memberikan semangat kepada orang Melayu mengenai kepimpinan Kiai Salleh bin Abdul Karim. Ini menyebabkan kumpulan parang panjang melancarkan serangan kedua di Bukit Alam, Tongkang Pecah dengan bilangan pengikut seramai 100 orang. Kumpulan parang panjang berjaya menewaskan serangan Bintang Tiga dalam pertempuran kedua ini. Gerila komunis dikatakan menembak ke arah atas kerana pada penglihatan mereka Kiai Salleh bin Abdul Karim dan kumpulan parang panjang orang Melayu menyerupai setinggi pokok kelapa. Berikutan dengan ini, Kiai Salleh bin Abdul Karim terus melancarkan serangan ke atas komunis di Bukit Aning-Anong (Bukit Naning), Air Hitam Muar, Parit Ju, Bukit Mor Parit Jawa dan Pekan Semerah.⁸¹ Komunis telah mara ke Parit Ju dan menyerang balas orang Melayu serta membakar rumah. Selepas itu, komunis berundur ke Parit Jawa, Muar. Keadaan ini memberikan semangat kepada kumpulan parang panjang untuk terus bertindak balas.

Beberapa persediaan telah dilakukan oleh kumpulan parang panjang sebelum mempertahankan kampung halaman dari serangan komunis. Sebelum pergi berjuang, Kiai Salleh bin Abdul Karim akan memilih pengikut berasingan mengikut kampung. Beliau juga akan memilih pengikut yang tidak terlalu tua dengan menepuk bahu mereka bagi menguji tahap keberanian. Kiai Salleh bin Abdul Karim akan menyusun barisan pejuang parang panjang mengikut kelayakan, dan mereka akan diberikan dengan selempang merah. Kumpulan parang panjang selempang merah Tuan Haji Ali bin Haji Yusuf mengandungi seramai 15 orang. Antaranya ialah Haji Kamari, Mat Nor, Sabri, Yatim,

Salamun dan beberapa orang lagi.⁸²

Kiai Salleh bin Abdul Karim akan memastikan pengikutnya mempunyai kelengkapan yang cukup sebelum perancangan untuk menyerang Parit Sulong diatur. Ketika kumpulan parang panjang memburu komunis, kaum wanita yang diketuai oleh Hajah Jamilah mengiringi mereka dengan bacaan Surah Yassin di Surau Kampung Parit Maimun.⁸³ Kiai Salleh bin Abdul Karim dan Kiai Mashudi mengumpulkan pejuang parang panjang orang Melayu. Parit Puasa, Batu Pahat dijadikan sebagai pusat pergerakan untuk menyerang Parit Sulong dan tempat lain. Ini juga sebagai isyarat bagi menyatakan bahawa orang Melayu sudah mempunyai kekuatan menyerang balas komunis. Seramai 200 orang kumpulan parang panjang menyerang dan membunuh komunis di Parit Sulong. Kejayaan dalam serangan ini telah meningkatkan semangat mereka dan semakin ramai orang Melayu yang mula menyertai kumpulan parang panjang ini. Walau bagaimanapun, pada peringkat awal, tidak semua serangan kumpulan parang panjang menemui kejayaan. Antaranya ialah kegagalan serangan kumpulan parang panjang yang dipimpin oleh Kiai Mashudi di Parit Jawa. Kumpulan parang panjang orang Melayu seterusnya di bawah kepimpinan Kiai Salleh bin Abdul Karim menyusun strategi untuk menyerang Parit Jawa terutamanya di kawasan Bukit Mor Bakeri yang menjadi antara markas komunis.

Sementara kumpulan parang panjang orang Melayu bersedia, orang Cina di Parit Jawa mendapat tahu bahawa orang Melayu sedang merancang untuk menyerang mereka. Oleh yang demikian, mereka telah memindahkan kaum keluarga mereka ke bandar Maharani dan yang lainnya bersiap sedia menghadapi serangan orang Melayu. Komunis menggunakan strategi mempertahankan diri di tingkat atas bangunan sebagai kubu mereka dengan senjata automatik. Walau bagaimanapun, terdapat perselisihan pendapat di antara pemimpin parang panjang mengenai tarikh yang tepat bagi melancarkan serangan. Kiai Mashudi yang merupakan pemimpin terkanan melancarkan serangan pada jam 9.00 pagi dengan seramai 200 orang Melayu. Dalam pertempuran ini, ramai anggota kumpulan parang panjang yang mengalami kecederaan parah dan meninggal dunia. Kumpulan parang panjang juga berasa hampa kerana tiada bantuan daripada Kiai Salleh bin Abdul Karim, Kiai Ijam, Kiai Maskam dan Kiai Wak Joyo. Ahli kumpulan parang panjang yang tercedera dibawa ke surau Parit Nipah, Batu Pahat. Kegagalan Kiai Mashudi dalam serangan di Parit Jawa menyebabkan komunis melancarkan serangan besar-besaran dan menyebabkan seramai sepuluh orang yang terdiri daripada perempuan, kanak-kanak serta pesakit telah dibunuh. Manakala rumah mereka telah dibakar.⁸⁴ Balas dendam komunis menyebabkan kumpulan parang panjang orang Melayu bertambah marah, dan gerakan parang panjang orang Melayu merebak ke seluruh daerah Batu Pahat serta Muar. Walau bagaimanapun, pertempuran ini mengajar kumpulan parang panjang mengenai keperluan kesepakatan dan mengikut arahan pemimpin. Selain serangan secara

berkumpulan, Kiai Salleh bin Abdul Karim juga bertindak berani apabila berbasikal seorang diri hampir setiap malam semata-mata untuk membunuh komunis.⁸⁵

Seterusnya kumpulan parang panjang melancarkan serangan ke atas Pekan Semerah, Mukim Satu Lubuk pada penghujung bulan Ogos 1945. Serangan Kiai Salleh bin Abdul Karim di Semerah adalah yang paling besar, dan dikatakan ramai komunis yang terkorban. Pada awal bulan September 1945, Kiai Salleh bin Abdul Karim berserta dengan kumpulan selempang merah dari Parit Sulung, Air Hitam, Sungai Balang, Lubok dan Bagan membuat persiapan untuk menyerang bandar Penggaram. Markas Bintang Tiga ketika itu terletak di Masjid Parit Haji Ibrahim, Bagan.⁸⁶

Semangat perjuangan kumpulan parang panjang berkobar-kobar dan mereka mula merancang serangan besar-besaran terhadap komunis di bandar Penggaram. Walau bagaimanapun, serangan ini berjaya dihalang oleh Dato' Onn bin Jaafar. Pada 15 September 1945, satu pertemuan diadakan di Tangkak, Muar. Pemimpin PKM dan Kiai Salleh bin Abdul Karim akur untuk mengadakan perdamaian selepas tiga hari berbincang. Walau bagaimanapun, perjanjian damai itu akhirnya dikhianati komunis apabila mereka terus melakukan angkara dan membunuh kejam penduduk tempatan terutama apabila Jepun menyerah kalah. Pengkhianatan itu membangkitkan kemarahan Kiai Salleh bin Abdul Karim, dan beliau kembali mengumpulkan kumpulan parang panjangnya untuk menentang komunis. Serangan orang Melayu berterusan dan semakin ramai komunis yang terkorban dicantas oleh kumpulan parang panjang orang Melayu.⁸⁷

Kiai Salleh bin Abdul Karim sendiri mengetuai dan membunuh komunis di Semerah dan kawasan sekitarnya. Sebaik sahaja gerakan ini sampai ke Peserai, kumpulan parang panjang ditahan oleh Dato' Onn bin Jaafar yang cuba mendamaikan komuniti Melayu-Cina.⁸⁸ Dato' Onn bin Jaafar menyakinkan orang Melayu bahawa gerakan mereka sudah cukup untuk memberikan pengajaran kepada komunis. Beliau juga berjanji akan memastikan bahawa komunis tidak akan bertindak zalim ke atas orang Melayu. Dato' Onn bin Jaafar juga disembah oleh pemimpin Cina agar orang Melayu menghentikan serangan ke atas orang Cina.⁸⁹

Usaha Dato' Onn bin Jaafar berhasil, dan pengisytiharan perdamaian dibuat oleh Kiai Salleh bin Abdul Karim di Semerah dan Parit Jawa tetapi, disambut dingin oleh kumpulan parang panjang. Hal yang demikian ini berpunca daripada perasaan benci orang Melayu ke atas kekejaman yang dilakukan oleh komunis. Namun atas sifat ketaatan kepada pemimpin, orang Melayu menerima keputusan tersebut dengan hati yang terbuka. Gerakan parang panjang orang Melayu memberikan pengajaran yang besar kepada komunis. Kesannya, komuniti Melayu-Cina tidak berani lagi tinggal memencilkan diri di kawasan kampung. Kedua-dua kaum cuba untuk membina hubungan harmoni walaupun pada hakikatnya bukan mudah untuk melupakan peristiwa pahit ini.

Pada penghujung September 1945, *British Military Administration* (BMA) di Batu Pahat bertindak menangkap Kiai Salleh bin Abdul Karim dan Embong Yahya atas tuduhan bekerjasama dengan Jepun, untuk dibicarakan. Berikutan penangkapan itu, Dato' Onn bin Jaafar segera bertindak dengan menggunakan hubungan baiknya dengan Sultan Ibrahim. Baginda telah memberikan keampunan kepada mereka berdua. Baginda juga bersetuju dengan usul Dato' Onn bin Jaafar bagi melantik Kiai Salleh bin Abdul Karim menjadi penghulu di Simpang Kiri, Batu Pahat.⁹⁰ Amalan Ayat Empat Kiai Salleh bin Abdul Karim diteruskan juga selepas keadaan menjadi aman. Pada setiap tahun, pengikut Kiai Salleh bin Abdul Karim dari serata pelusuk akan mengadakan amalan zikir dan khatam Al-Quran. Ilmu yang diajar oleh Kiai Salleh bin Abdul Karim terus menjadi sebahagian daripada amalan dalam kehidupan orang Melayu sehingga kini.⁹¹

Perjuangan pemimpin dan ulama tempatan telah memberikan inspirasi kepada masyarakat Melayu secara keseluruhannya apabila mereka berhadapan dengan kezaliman komunis. Hal yang demikian ini berlaku di Sungai Manik apabila Tuan Haji Bakri bin Haji Mohd Saman menjadi Khalifah Parang Panjang dalam mempertahankan kelangsungan dan survival orang Melayu. Ketika orang Melayu hilang tempat pergantungan, Abu Jamal bin Haji Ahmad @ Yop Pilus menjadi pemimpin yang menyatukan orang Melayu di Batu Malim, Raub, Pahang.

Kesimpulan

Ideologi komunis telah merenggangkan hubungan di antara orang Melayu dan Cina. PKM telah menyebarkan propaganda dalam usaha membentuk Republik Komunis Malaya. Tekanan dan kekejaman komunis sebelum dan selepas Perang Dunia Kedua telah menyebabkan orang Melayu dan Cina hidup dalam keadaan yang berprasangka. Tambahan pula keadaan perang telah menimbulkan prasangka perkauman dalam kalangan penduduk di Tanah Melayu. Orang Melayu telah menjadi mangsa kekejaman kerana tidak memberikan sokongan dan bantuan dalam menegakkan ideologi komunis. Ketika orang Melayu dizalimi oleh komunis, mereka telah disatukan oleh golongan ulama dan pemimpin agama tanpa mengira fahaman kesukuan. Agama telah menjadi satu isu segera yang telah mencetuskan pergaduhan Melayu-Cina. Agama juga menjadi penyatu serta merta kebangkitan orang Melayu dalam mempertahankan survival bangsa. Jihad dan *fisabilillah* ulama serta pemimpin agama akan terukir sebagai pejuang yang mempertahankan kesucian agama dan survival bangsa. Matlamat mereka sama, walaupun corak perjuangan yang berbeza di lokasi yang berlainan.

Nota Akhir

1. Mohamed Ali bin Haniffa, Zulhilmi bin Paidi dan Nor Azlah Sham binti Rambely merupakan Pensyarah Kanan di Jabatan Pengajian Tamadun dan Falsafah, Pusat Pengajian Bahasa, Tamadun dan Falsafah, UUM, CAS. Kajian ini juga telah mendapat pembiayaan daripada Dana Pembudayaan Penyelidikan (RAGS).
2. CO 537/3757 (27), Political Developments Chinese Affairs and Correspondence With Mr. H.J. Pagden.
3. Halinah Bamadhaj, 1975, 'The Impact of The Japanese Occupation of Malaya on Malay Society And Politics (1941–1945),' Disertasi Sarjana, University of Auckland, hlm. 194.
4. WO 203/5553 (1), Malaya-Communist Guerillas In North Malaya (TOP SECRET and PERSONAL).
5. Cheah Boon Kheng, 1983, *Red Star Over Malaya: Resistance and Social Conflict During and After The Japanese Occupation of Malaya, 1941-1946*. Singapore, Singapore University Press, hlm. 134.
6. Ibid.
7. Ibid., hlm. 172.
8. Transkrip temubual dengan Tuan Haji Shahrhan bin Abdul Ghani oleh Tuan Haji Ismail bin Kayat pada 29 Julai 1998, hlm. 2.
9. Wawancara dengan Tuan Haji Ismail bin Kayat di Universiti Tun Hussin Onn Malaysia (UTHM), Batu Pahat, Johor, 23 Oktober 2012.
10. Kenelm O.L. Burr ridge, Vol. II, No. 2, May 1951, 'Racial Relations in Johore,' *Australian Journal of Politics And History*, hlm. 165.
11. *Mingguan Malaysia*, 4 September 2011.
12. WO 172/9773 (188), SECRET, War Diary Of, H.Q. Malaya Command, Intelligence Summary No. 16, Based On Information Received Up To 16 February 1946.
13. Hairi Abdullah, Bil., 3/4, 1973/4, 1974/5, 'Kebangkitan Dan Gerakan Tentera Selendang Merah Dalam Sejarah Daerah Muar dan Batu Pahat,' *JEBAT*, hlm. 8-9.
14. *Mingguan Malaysia*, 4 September 2011.
15. WO 172/9773 (478), SECRET, War Diary Of, H.Q. Malaya Command, Weekly Intelligence Review, No. 30, Week Ending 30 Mei 1946.
16. Kenelm O.L. Burr ridge, 'Racial Relations,' hlm. 163.
17. WO 172/9773 (161), SECRET, War Diary Of, H.Q. Malaya Command, Intelligence Summary No. 14, Based On Information Received Up To 2 February 1946.
18. Wawancara dengan Tuan Haji Ali bin Haji Yusuf di Taman Sri Sulung, Batu Pahat, Johor, 19 Mac 2009. Lihat juga Hairi Abdullah 'Kebangkitan Dan Gerakan,' hlm. 9.
19. Kenelm O.L. Burr ridge, 'Racial Relations,' hlm. 163.

20. Wawancara dengan Tuan Haji Jaafar bin Kamari di Kampung Parit Maimun, Simpang Kiri, Batu Pahat, Johor, 18 Mac 2009. Lihat juga Kenelm O.L. Burridge, 'Racial Relations,' hlm. 163.
21. AIR 23/7693 (3), Section E, Population And Local Administration (TOP SECRET). Lihat juga Cheah Boon Kheng, Volume 8, No. 1, March 1977, 'Some Aspects of The Interregnum in Malaya (14 August-3 September 1945),' *Journal of Southeast Asian History*, hlm. 63.
22. KV 4/408 (1), The Malayan Emergency Lecture Material.
23. Cheah Boon Kheng, Volume 12, No. 1, 1981, 'Sino Malay Conflicts in Malaya, 1945-1946: Communist Vendetta and Islamic Resistance,' *Journal of Southeast Asian History*, hlm. 108.
24. Wawancara dengan Tuan Haji Yusuf bin Haji Salleh di Johor Bahru, Johor, 8 Disember 2009/23 Oktober 2012.
25. Transkrip temubual dengan Tuan Haji Shahrhan bin Abdul Ghani oleh Tuan Haji Ismail bin Kayat pada 29 Julai 1998. Lihat juga wawancara dengan Tuan Haji Ismail bin Kayat.
26. Hairi Abdullah, 'Kebangkitan Dan Gerakan,' hlm. 8. Lihat juga wawancara dengan Tuan Haji Ali Badron bin Haji Sabor di Surau Jalan Omar, Batu Pahat, Johor, 22 Oktober 2012.
27. Lihat Haji Abdullah bin Dato' Haji Mohd Nor, "Kebangkitan Dan Gerakan Tentera Sabil Selempang Merah Dalam Sejarah Batu Pahat", *Majlis Pengkisahan Sejarah* (1), 9 November 2000, hlm. 2. Lihat juga Ho Hui Ling, "Darurat Dan Perpaduan Antara Kaum", *Persidangan Kebangsaan Mengenai Dato' Onn Jaafar*, 1-4 Disember 2006, hlm. 3.
28. Haji Abdullah bin Dato' Haji Mohd Nor, "Kebangkitan Dan Gerakan (1)", hlm. 2-3.
29. Wawancara dengan Tuan Haji Abdullah bin Dato' Haji Mohd Noor di Persatuan Sejarah Batu Pahat, Johor, 21 Oktober 2012.
30. Haji Abdullah bin Dato' Haji Mohd Nor, "Kebangkitan Dan Gerakan (1)", hlm. 3.
31. Wawancara dengan Tuan Haji Yusuf bin Haji Salleh.
32. Wawancara dengan Tuan Haji Abdul Samad bin Haji Yunus di Kampung Separap, Mukim IV, Batu Pahat, Johor, 23 Oktober 2012.
33. Lihat Haji Abdullah bin Dato' Haji Mohd Nor, "Kebangkitan Dan Gerakan (1)", hlm. 4-5.
34. Bagi bacaan lanjut mengenai *Kangaroo Court* lihat J.J. Raj J.r.. 1995, *The War Year And After*, Petaling Jaya, Selangor.
35. Wawancara dengan Tuan Haji Yatim bin Wardo di Parit Jawa, Mukim 4, Parit Sulung, Batu Pahat, Johor, 21 Oktober 2012.
36. Haji Abdullah bin Dato' Haji Mohd Nor, "Kebangkitan Dan Gerakan (1)", hlm. 6. Lihat juga wawancara dengan Tuan Haji Ali Badron bin Haji Sabor dan wawancara dengan Tuan Haji Abdullah bin Dato' Haji

Mohd Nor.

37. Wawancara dengan Tuan Haji Ali Badron bin Haji Sabor.
38. Wawancara dengan Tuan Haji Ismail bin Kayat.
39. Transkrip temubual dengan Tuan Haji Shahrhan bin Abdul Ghani. Lihat juga wawancara dengan Tuan Haji Ismail bin Kayat.
40. Wawancara dengan Tuan Haji Jubir @ Amir bin Haji Abd. Talib di Parit Haji Talib, Mukim 7, Batu Pahat, Johor, 21 Oktober 2012.
41. Wawancara dengan Tuan Haji Ali Badron bin Haji Sabor.
42. Ibid.
43. Transkrip Temubual bersama dengan Tuan Haji Sahran bin Abdul Ghani, hlm. 8. Lihat juga wawancara dengan Tuan Haji Ismail bin Kayat dan wawancara dengan Tuan Haji Jubir @ Amir bin Haji Abd. Talib.
44. Wawancara dengan Tuan Haji Raden Abdullah bin Raden Ali di Surau Jalan Omar, Batu Pahat, Johor, 22 Oktober 2012.
45. Wawancara dengan Tuan Haji Ali Badron bin Haji Sabor.
46. Wawancara dengan Tuan Haji Jubir @ Amir bin Haji Abd. Talib.
47. Wawancara dengan Tuan Haji Ali Badron bin Haji Sabor.
48. Haji Abdullah bin Dato' Haji Mohd Nor, "Kebangkitan Dan Gerakan (1)", hlm. 6. Lihat juga wawancara dengan Tuan Haji Abdullah bin Dato' Haji Mohd Nor.
49. Wawancara dengan Tuan Haji Yusuf bin Haji Salleh.
50. Wawancara dengan Tuan Haji Salleh bin Jamahuri @ Damahuri di Kampung Parit Khalid, Batu Pahat, Johor, 21 Oktober 2012.
51. Wawancara dengan Tuan Hajji Abdul Samad bin Haji Yunus.
52. Wawancara dengan Tuan Haji Daud bin Sadron di Kampung Separap, Mukim IV, Batu Pahat, Johor, 23 Oktober 2012.
53. Zaharah Nawawi, *Panglima Salleh Selempang Merah*, Kuala Lumpur, Dewan Bahasa Dan Pustaka, 1995, Im. 95.
54. Ibid., hlm. 115-116.
55. Wawancara dengan Jamian bin Haji Marzuki di Kampung Parit Maimun, Simpang Kiri, Batu Pahat, Johor, 18 Mac 2009.
56. Wawancara dengan Tuan Haji Yusuf bin Haji Salleh.
57. Zaharah Nawawi, *Panglima Salleh*, hlm. 118-119.
58. Wawancara dengan Siti Patonah Muashot di Persatuan Sejarah Malaysia, Batu Pahat, Johor, 22 Oktober 2012.
59. *Berita Harian*, "Selempang Merah Lawan komunis", 9 April 2016, hlm. 21.
60. Wawancara dengan Tuan Haji Yusuf bin Haji Salleh.
61. WO 172/9773 (1), Weekly Intelligence Review, No. 31, "Che Salleh and His Red Bands", 11 June 1946.
62. Hairi Abdullah, 'Kebangkitan Dan Gerakan,' hlm. 9-10. Lihat juga wawancara dengan Tuan Haji Ali Badron bin Haji Sabor dan

- wawancara dengan Tuan Haji Yusuf bin Haji Salleh
63. Halinah Bamadhaj, 'The Impact,' hlm. 210-213. Kiai Salleh bin Abdul Karim juga ialah pengikut dan pengamal Tarekat Qadiriyyah yang diasaskan oleh Syeikh Abdul Qadir Jilani. Lihat Syed Naguib al-Attas, 1963. *Some Aspects Of Sufism As Understood And Practised Among The Malays*, Singapore, Malaysian Socio Logical Research Institute Ltd., hlm. 47-48.
  64. Wawancara dengan Tuan Haji Ali bin Haji Yusuf.
  65. CO 537/1583 (11), Defence Security Officer (Malayan Union) kepada H.E., The Governor, Malayan Union (SECRET), Sabilillah and "Invulnerability", 7 Oktober 1946.
  66. Wawancara dengan Tuan Haji Yusuff bin Haji Salleh. Lihat juga wawancara dengan Tuan Haji Abdul Majid bin Haji Bakri di Felda Sungai Kemahal, Triang, Pahang, 8 November 2008 dan wawancara dengan Tuan Haji Yahya bin Haji Abbas di Kampung Sungai Choh, Hulu Selangor, 18 Februari 2010.
  67. Wawancara dengan Hajah Aminah binti Abas di No. 6, Jalan Nuri Tiga, Parit Sulung, Batu Pahat, Johor, 22 Oktober 2012.
  68. Wawancara dengan Tuan Haji Yusuf bin Haji Salleh.
  69. Ibid.
  70. Wawancara dengan Hajah Aminah binti Abas.
  71. WO 172/9773 (161), SECRET, War Diary Of, H.Q. Malaya Command, Intelligence Summary No. 14, Based On Information Received Up To 2 February 1946.
  72. Wawancara dengan Tuan Haji Yusuf bin Haji Salleh.
  73. Siti Patonah Muashot, Penghulu, Panglima, Kiayi Salleh bin Abd. Karim, dalam *Johor Mengenang Sumbangsihmu*, editor, Abu Bakar A. Hamid, Md. Ismail Zamzam, Kamdi Kamil, Johor Bahru, Yayasan Warisan Johor 2006, hlm. 123.
  74. *Berita Minggu*, 2 Disember 2007.
  75. Wawancara dengan Tuan Haji Ali bin Haji Yusuf.
  76. CO 537/1582 (230) HQ Malaya Command Weekly Intelligence Summary.
  77. WO 172/9773 (600), SECRET, War Diary Of, H.Q. Malaya Command, Weekly Intelligence Review, No. 31, Week Ending 11 Jun 1946.
  78. Wawancara dengan Tuan Haji Abas @ Abdul Latep bin Abdullah @ Ahmad di No. 6, Jalan Nuri Tiga, Parit Sulung, 22 Oktober 2012. Lihat juga Hairi Abdullah, "Kebangkitan Dan Gerakan", hlm. 10.
  79. Siti Patonah Muashot, Penghulu, Panglima, Kiayi, hlm. 123-124. Lihat juga wawancara dengan Siti Patonah Muashot.
  80. Abdullah bin Dato' Haji Mohd Nor, "Kebangkitan Dan Gerakan Tentera Sabil Selempang Merah Dalam Sejarah Batu Pahat", Majlis

- Pengkisahan Sejarah (2), 9 November 2000. hlm. 3.
81. Wawancara dengan Abdullah bin Dato' Haji Mohd Nor. Lihat juga Abdullah bin Dato' Haji Mohd Nor, "Kebangkitan Dan Gerakan (2)", hlm. 3.
82. Wawancara dengan Tuan Haji Ali bin Haji Yusuf. Lihat juga *Berita Minggu*, 2 Disember 2007.
83. Wawancara dengan Hajah Aminah binti Abas.
84. Abdullah bin Dato' Haji Mohd Nor, "Kebangkitan Dan Gerakan (2)", hlm. 5.
85. *Berita Minggu*, 2 Disember 2007.
86. Abdullah bin Dato' Haji Mohd Nor, "Kebangkitan Dan Gerakan (2)", hlm. 6.
87. Ibid.
88. *Berita Harian*, "Amukan Panglima Salleh Lenyap Kekejaman Komunis", 10 April 2016, hlm. 15
89. Haji Ismail Ahmad. 2006. *Onn Jaafar-Melakar Sejarah Perjuangan Bangsa di Batu Pahat*, Batu Pahat, Persatuan Sejarah Malaysia Kawasan Batu Pahat, hlm. 8.
90. Haji Ismail Ahmad, *Onn Jaafar*, hlm. 8.
91. Wawancara dengan Tuan Haji Yusuf bin Haji Salleh.

Rujukan

- AIR 23/7693. Operation Zipper Intelligence Dossier.
- Abu Bakar A. Hamid, Md. Ismail Zamzam, Kamdi Kamil. 2006. *Johor Mengenang Sumbangsihmu*. Johor Bahru: Yayasan Warisan Johor.
- Al-Attas, Syed Naquib. 1963. *Some Aspects of Sufism as Understood and Practised Among The Malays*. Singapore: Malaysian Socio Logical Research Institute.
- Berita Minggu*. 2 Disember 2007. 9 April 2016. 10 April 2016.
- Bamadhaj, Halinah. 1975. "The Impact of The Japanese Occupation of Malaya on Malay Society and Politics (1941–1945)". Disertasi Sarjana. University of Auckland.
- Burridge, Kenelm, O.L., *Vol II, No. 2, May 1951*. "Racial Relations in Johore". *Australian Journal of Politics And History*.
- Cheah Boon Kheng, Volume 12, No. 1. 1981. "Sino Malay Conflicts in Malaya, 1945-1946: Communist Vendetta and Islamic Resistance". *Journal of Southeast Asian History*
- Cheah Boon Kheng, Volume. 8. No. 1, March 1977. "Some Aspects of The Interregnum in Malay (14 August-3 September 1945)". *Journal of Southeast Asian History*.
- Cheah Boon Kheng. 1983. *Red Star Over Malaya: Resistance and Social Conflict During and After The Japanese Occupation of Malaya*,

- 1941-1946. Singapore: Singapore University Press.
- CO 537/1582. HQ Malaya Command Weekly Intelligence Summary.
- CO 537/1583. Religious Cults In Malaya.
- CO 537/3757. Malaya: Chinese Affairs And Correspondence With Mr. H.T. Pagden-1948.
- Hairi Abdullah. *JEBAT* Bil. 3/4. 1973/4, 1974/5. "Kebangkitan Dan Gerakan Tentera Selendang Merah Dalam Sejarah Daerah Muar dan Batu Pahat".
- Haji Abdullah bin Dato' Haji Mohd Nor. "Kebangkitan Dan Gerakan Tentera Sabil Selempang Merah Dalam Sejarah Batu Pahat". *Majlis Pengkisahan Sejarah (1)*, 9 November 2000.
- Haji Abdullah bin Dato' Haji Mohd Nor. "Kebangkitan Dan Gerakan Tentera Sabil Selempang Merah Dalam Sejarah Batu Pahat". *Majlis Pengkisahan Sejarah (2)*, 9 November 2000.
- Ho Hui Ling. "Darurat Dan Perpaduan Antara Kaum". *Persidangan Kebangsaan Mengenai Dato' Onn Jaafar*, 1-4 Disember 2006.
- Ismail Ahmad. 2006. *Onn Jaafar Melakar Sejarah Perjuangan Bangsa di Batu Pahat*. Batu Pahat: Persatuan Sejarah Malaysia Kawasan Batu Pahat.
- KV 4/408. The Malayan Emergency Lecture Material. *Mingguan Malaysia*, 4 September 2011.
- Raj, J.J.. 1995. *The War Year And After*. Petaling Jaya: Pelanduk Publication.
- Transkrip Temubual dengan Tuan Haji Shahrhan bin Abdul Ghani oleh Tuan Haji Ismail bin Kayat pada 29 Julai 1998.
- WO 172/9773. War Diary.
- WO 203/5553. Malaya-Communist Guerillas In North Malaya (TOP SECRET and PERSONAL)
- Wawancara dengan Tuan Haji Abdullah bin Dato' Haji Mohd Noor di Persatuan Sejarah Batu Pahat, Johor, 21 Oktober 2012.
- Wawancara dengan Tuan Haji Abdul Majid bin Haji Bakri di Felda Sungai Kemahal, Triang, Pahang, 8 November 2008.
- Wawancara dengan Tuan Haji Ali bin Haji Yusuf di Kampung Parit Maimun, Batu Pahat, Johor, 19 Mac 2009.
- Wawancara dengan Tuan Haji Abas @ Abdul Latep bin Abdullah @ Ahmad di No. 6, Jalan Nuri Tiga, Parit Sulung, 22 Oktober 2012.
- Wawancara dengan Hajah Aminah binti Abas di No. 6, Jalan Nuri Tiga, Parit Sulung, Batu Pahat, Johor, 22 Oktober 2012.
- Wawancara dengan Tuan Haji Ali Badron bin Haji Sabor di Surau Jalan Omar, Batu Pahat, Johor, 22 Oktober 2012.
- Wawancara dengan Tuan Haji Jaafar bin Kamari di Kampung Parit Maimun, Simpang Kiri, Batu Pahat, Johor, 18 Mac 2009.
- Wawancara dengan Jamian bin Haji Marzuki di Kampung Parit Maimon, Batu Pahat, Johor, 18 Mac 2009.
- Wawancara dengan Tuan Haji Jubir @ Amir bin Haji Abd. Talib di Parit Haji

- Talib, Mukim 7, Batu Pahat. Johor, 21 Oktober 2012.
- Wawancara dengan Tuan Haji Raden Abdullah bin Raden Ali di Surau Jalan Omar, Batu Pahat, Johor. 22 Oktober 2012.
- Wawancara dengan Tuan Haji Salleh bin Jamahuri @ Damahuri di Kampung Parit Khalid, Batu Pahat, Johor. 21 Oktober 2012.
- Wawancara dengan Siti Patonah Muashot di Persatuan Sejarah Malaysia, Batu Pahat, Johor. 22 Oktober 2012.
- Wawancara dengan Tuan Haji Yahaya bin Haji Abbas, Anak Sulung Tuan Haji Abbas di Kampung Sungai Choh, Hulu Selangor. 18 Februari 2010.
- Wawancara dengan Tuan Haji Yusof bin Salleh di Johor Bahru, Johor, 8 Disember 2009/23 Oktober 2012.
- Wawancara dengan Tuan Haji Yatim bin Warto di Parit Jawa, Mukim 4, Parit Sulung, Batu Pahat. Johor. 21 Oktober 2012.
- Wawancara dengan Tuan Haji Ismail bin Kayat di Universiti Tun Hussin Onn, Batu Pahat. Johor 23 Oktober 2012.
- Wawancara dengan Tuan Haji Daud bin Sadron di Kampung Separap, Mukim IV. Batu Pahat. Johor. 23 Oktober 2012.
- Wawancara dengan Tuan Haji Abdul Samad bin Haji Yunus di Kampung Separap, Mukim IV. Batu Pahat, Johor. 23 Oktober 2012.
- Zaharah Nawawi. 1995. *Panglima Salleh Selem pang Merah*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa Dan Pustaka.

Nota Biografi

Mohamed Ali Haniffa (m.ali@uum.edu.my) merupakan Pensyarah Kanan di Jabatan Pengajian Tamadun dan Falsafah, Pusat Pengajian Bahasa, Tamadun dan Falsafah, Universiti Utara Malaysia. Berkelulusan ijazah Doktor Falsafah dalam bidang Sejarah Malaysia dari Universiti Malaya. Fokus kajiannya ialah sejarah pra kemerdekaan, hubungan etnik di Malaysia dan sejarah sosial. Bab dalam buku terbaru yang dihasilkannya bertajuk Pendudukan Jepun dan Konflik Melayu-Cina di Tanah Melayu di dalam buku *Negara Bangsa Malaysia-Asas Dan Cabaran*, (UUM Press, 2016) dan Ulama dan Survival Melayu-Islam Berikutan Pendudukan Jepun di Tanah Melayu di dalam buku *Tokoh -Tokoh Ulama Melayu Nusantara*, (Kolej Universiti Islam Antarabangsa Selangor, Jabatan Agama Islam Selangor, Januari 2016).

Zulhilmi Paidi (zul1085@uum.edu.my) ialah lulusan bidang sains politik dari UIAM dan Ijazah Sarjana dalam bidang Pengajian Antarabangsa Kontemporari dari Universiti of Hull. Bidang pengkhususan ialah Sejarah Malaysia dan kajian warisan. Beliau merupakan pensyarah kursus Kenegaraan Malaysia di Pusat Pengajian Bahasa, Tamadun dan Falsafah, UUM CAS.

Nor Azlah Sham Rambely (azlah@uum.edu.my) ialah lulusan Ijazah Doktor

Falsafah dalam bidang sejarah dari Universiti Kebangsaan Malaysia. Bidang pengkhususan ialah Sejarah Malaysia dengan tumpuan kepada sejarah perlembagaan negara. Beliau merupakan pensyarah kursus Kenegaraan Malaysia di Pusat Pengajian Bahasa, Tamadun dan Falsafah, UUM CAS.